

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 12

*Матеріали X Всеукраїнської
науково-практичної конференції
“Історія, сучасність, зарубіжний досвід”
м. Київ, МАУП, 6 листопада 2014 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2014

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 8 від 24.09.14)*

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук., проф.;
А. А. Ізнатченко (заступник голови), канд. техн. наук;
О. В. Баєва, д-р біол. наук., проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук., проф.;
В. Б. Захожай, д-р екон. наук, проф.;
А. С. Лисецький, д-р екон. наук., проф.;
К. В. Муравйов, канд. юрид. наук., доц.;
І. П. Розпутенко, д-р наук держ. упр., проф.;
Л. В. Романова, д-р екон. наук, проф.;
В. Є. Сафонова, д-р екон. наук;
Г. П. Ситник, д-р наук держ. упр., проф.;
Ю. П. Сурмін, д-р соц. наук, проф.;
Н. М. Чернуха, д-р пед. наук., проф.

Матеріали подано в авторській редакції.

Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

Становлення і розвиток української державності : [зб. наук. пр.] /
МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 12: Матеріали Х Всеукр. наук.-практ. конф. “Історія, сучасність,
зарубіжний досвід”, 6 листоп. 2014 р. / редкол.: А. М. Подоляка (голова)
[та ін.]. — 2014. — 460 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної
конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню
України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні пері-
оди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і
студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

Степахно И. В. Роль науки и образования в современном общественном развитии.....	316	Карбовська Л. О. Моделі фінансового забезпечення вищої освіти в зарубіжних країнах.....	363
Костючков С. К. Система образования как базовый инструмент прогрессивного развития гражданского общества.....	321	Бахов І. С. Освіта в європейському полікультурному середовищі: реалії і виклики.....	367
Войтенко О. В. Рекламна освіта в Україні: від професійної компетентності до соціальної відповідальності.....	325	Федосова Л. О., Кулик М. С. Особистісна зрілість як фактор суб'єктивного благополуччя.....	371
Туриніна О. Л. Управління конфліктами в організації системи освіти.....	328	Головач Н. В. Стан та перспективи розвитку профвідбору абітурієнтів у вищих навчальних закладах.....	375
Пальм Н. Д. Освіта як ключовий фактор розвитку держави.....	332	Николин І. М. Роль соціалізації першокурсників у формуванні готовності до самоорганізації в процесі професійної підготовки.....	379
Корсак Ю. К. Філософія про номадизм й атомізацію як серйозні загрози сучасному суспільству.....	335	Швец Н. Г. Використання віртуального освітнього простору для набуття навиків політичного менеджменту.....	383
Косенко О. І. Точні науки як індикатор якості сучасної вищої освіти.....	339	Костенко Д. В. Українська мова як основний чинник національної ідентичності в Україні.....	388
Дебич М. А. Гендерні питання соціальної рівності та управління: зарубіжний досвід.....	343	Заверуха О. В. Розвиток автономності як умова гармонійного становлення особистості підлітка у сучасній соціально-політичній ситуації.....	391
Похресник А. К. Римський клуб і реформи освіти і суспільства.....	347	Кострубань Р. В. Теоретичні основи та практичне значення коледжів в сучасних умовах реформування освіти.....	395
Благініна С. В. Парадигми соціального та освітнього розвитку: німецький досвід для України.....	351	Пролович С. М. Проблема підготовки молодших спеціалістів (молодшого бакалавра) в сучасній педагогічній теорії та практиці.....	397
Кірик Т. В. Управління плануванням вищої освіти України в сучасних умовах.....	355	Прус О. В. Загальнолюдські цінності як компонент у вихованні особистості на сучасному етапі.....	399
Матюхін В. О., Кобзева О. В. Модель практичної підготовки сучасного фахівця із застосуванням технологій ІТ-галузі.....	359		

ОСОБИСТІСНА ЗРІЛІСТЬ ЯК ФАКТОР СУБ'ЄКТИВНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ

Становлення і розвиток української державності, вип. 12, с. 371–374

Однією з актуальних проблем на сучасному етапі розвитку психологічної науки є вивчення особистісної зрілості жінки. Адже зараз чи не перед кожною особою жіночої статі постає проблема вміння “грати за чоловічими правилами”, при цьому залишаючись жінкою. За останні півстоліття роль жінки у суспільстві значно змінилася, стала більш вагомою, в той же час, і вимоги до представниць жіночої статі зросли. Це не могло не відбитися і на їх особистісній зрілості і власному почутті щастя та особистого психологічного благополуччя. Сучасний світ ставить перед жінкою складні задачі бути як фізично, так і психологічно здоровою, сильною, впевненою, незалежною, самодостатньою, розумною. Жінці доводиться докладати більше зусиль для особистісного розвитку, мати ширше коло інтересів, вирішувати особисті проблеми, бачити перспективу свого життя, вміти витримувати конкуренцію як на роботі, так і в особистому житті. Для жінки ХХІ століття складніше зберегти почуття особистої гідності, прийняття себе, адже емоції, які виникають у середньостатистичній жінки, при порівнянніючі себе із персонажами глянцевого журналу і телебачення (а це неминуче), не завжди позитивні. І це значить, що такі емоції та переживання знижують відчуття щастя. Тому їй доводиться поєднувати у собі і високу адаптивність та емоційну стійкість, і творчість у прийнятті рішень та взаємодії з іншими.

Існує наука акмеологія або психологія зрілості, яка є розділом вікової психології. Вперше в науку поняття “акмеологія” увів Н. А. Рибніков у 1928 році для позначення особливого періоду в житті людини та в розвитку її психіки. У 1960-х роках про необхідність розвитку акмеології як науки про розвиток дорослих писав Б. Г. Ананьєв.

Крім того, якщо дорослість людини може з часом лише збільшуватись, то її зрілість може як зменшуватись, так і збільшуватись з часом, цей показник не можна вважати сталим. Також, існує думка про те, що з віком людина стає більш особистісно дорослою, відповідальною, самоактуалізованою, зрілою. У суспільстві панують переконання, що зрілою людина може стати лише з часом і молодим людям надто рідко притаманна така характеристика. Спробуємо це дослідити у нашій роботі.

Значний доробок в аналізі психологічних проблем особистісної зрілості внесли Б. Г. Ананьєв, М. Й. Боришевський, О. Г. Мороз, С. Д. Максименко, К. М. Муздибаєв, О. В. Киричук, А. О. Реан, В. А. Семіченко, Д. І. Фельдштейн. Визначення понять “особистісна зрілість”, “ціннісні орієнтації особистості” розглядали Б. Г. Ананьєв, О. М. Леонтьєв, В. В. Рибалка, К. Роджерс, Г. Олпорт, В. А. Ядов. Особливе місце у розв’язанні проблеми особистісної зрілості належить працям М. Й. Боришевського,

Л. Ф. Бурлачука, О. В. Киричука, Г. С. Костюка, І. С. Кона, В. В. Сафіна й іншим авторам. Так, зокрема, І. С. Кон, В. В. Сафін розглядають формування особистісної зрілості як один із найважливіших показників самовизначення особистості. Становлення особистісної зрілості є тривалим, складним і динамічним процесом, що характеризується своїми особливостями на кожному віковому етапі. Детермінантами особистісної зрілості є психологічна та соціальна зрілість особистості. Ми можемо стверджувати про особистісну зрілість жінки лише у контексті взаємовідносин з іншими людьми, оцінюючи і її соціальну активність також.

Отже, молодим жінкам у ХХІ доводиться більше знати, вміти і розуміти, ніж цього вимагали реалії часу 20 або 40 років тому. А значить, їм доводиться вже з юнацьких, і навіть шкільних років, брати на себе відповідальність, знаходити шляхи самореалізації, вміти швидко адаптуватися до нових умов, вміти розбиратися у багатьох речах і відповідати сучасним вимогам особистісної успішності.

Психологічне здоров'я особи проявляється через наявність позитивних емоцій та переживань, яких суттєво більше, аніж негативних. Показником рівня позитивних емоцій є суб'єктивне благополуччя і життєва задоволеність людини. З цього випливає, що постійне накопичення особистісного потенціалу, постійні зміни, детермінація індивіда призводить, є причиною його відчуття особистого щастя.

Таким чином, **метою** нашого дослідження було простежити вплив чинників особистісної зрілості на показники задоволеності життям у жінок.

Нами була сформована інтегральна модель зрілої особистості сьогодення і знайдений вплив особистісної зрілості на почуття благополуччя у жінок різних вікових категорій.

За Д. А. Леонтьєвим, особистісна зрілість є сформованою особистісною структурою, яка є виявом особистісного потенціалу і критерієм особистісного зростання людини.

Інтегральна модель “особистісної зрілості” включає наступні компоненти:

- Прийняття себе;
- Позитивне відношення до інших;
- Незалежність;
- Контроль над обставинами (інтернальність);
- Наявність мети у житті;
- Особистісний розвиток.

Як робоче визначення нашого дослідження прийнято наступне: “суб'єктивне благополуччя особистості являє собою інтегральне психологічне утворення, що включає оцінку і ставлення людини до свого життя і самої себе. Під поняттям “благополуччя” ми розуміємо суб'єктивне відчуття людиною себе щасливою, задоволеність собою в цілому.

За Д. Бромлєєм, можемо обрати вікову категорію для нашого дослідження: жінок ранньої дорослості (21–25 років) та пізньої дорослості (40–45 років). Завданням дослідження було встановити рівень психологічної зрілості та суб'єктивного благополуччя у жінок віком від 20 до 45 років; дослідити вплив психологічної зрілості жінки на її відчуття особистого благополуччя; встановити наявність вікових відмінностей у психологічній зрілості жінок та їх суб'єктивному благополуччі. Основні психодіагностичні методи, які використовувались: опитувальник особистісної зрілості (САТ); тест смисложиттєвих орієнтацій Д. А. Леонтьєва (СЖО); методика діагностики соціально-психологічної адаптації (К. Роджерса — Р. Даймонда); шкала суб'єктивного благополуччя (Соколова М. В.); методика “Індекс життєвої задоволе-

ності". Для аналізу отриманих даних були застосовані наступні статистичні методи: критерій оцінки розподілу даних (Колмогорова — Смірнова), метод кореляційного аналізу за критерієм Пірсона та критерій t Стюдента для виявлення статистично значущих розбіжностей у порівнянні двох підгруп вибірки, а також множинний регресійний аналіз.

Дослідивши у нашій роботі особистісну зрілість як фактор суб'єктивного благополуччя жінок різних вікових категорій, можемо зробити наступні висновки.

Загальний рівень самоактуалізації у більшості частини молодих жінок середній (53 %), низький рівень майже у четверті опитуваних (26 %) і п'ята частина на високому рівні самоактуалізації (20 %). У молодших жінок найбільш виражена контактність, у старших — самоповага. Жінки від 40 до 45 років, мають середній рівень особистісної самореалізації (67 %), третя частина респондентів показали низький рівень (33 %) і відсутність високого рівня саморозвитку.

Задоволеність життям у респондентів до 25 років на високому рівні, в опитуваних, старше 40 років на середньому рівні.

Це можна пов'язати із тим, що так як для жінок важливо відчувати себе гарною та привабливою, то з віком їх задоволеність своїми зовнішніми даними, здоров'ям та інтересом з боку чоловіків зменшується, наявність дітей змушує приділяти собі менше уваги.

Дослідивши вплив психологічної зрілості жінки на її відчуття особистого благополуччя, робимо висновок про те, що регресійні моделі для загальної вибірки опитуваних вказують на необхідність особистісної роботи над соціальними відносинами (адаптивність, прийняття інших) та саморозвитку, потреби удосконалюватись. Тобто, фактори соціальні та індивідуальні однаковою мірою мають значення у відчутті власного благополуччя.

Для більш молодих жінок більш важливими є показники самоактуалізації (інтернальність та орієнтація у часі). Тобто, це вміння вважати себе, а не обставин, причиною того, що з особою відбувається, та вміння бачити своє життя цілісним, переживати теперішній момент життя повно та насичено. Тобто, для покращення рівня задоволеності життям, особам жіночої статі від 20 до 25 років, варто зосередитись на особистісному самовдосконаленні.

Старшим жінкам необхідно зосередитись на взаємодії з оточуючими, знижуючи власну агресивність і намагаючись піклуватися по інших, бути уважними до них, шукати нові більш ефективні методи взаємодії, покращання стосунків, тобто направити саморозвиток на соціальне вдосконалення.

Встановивши наявність вікових відмінностей у психологічній зрілості жінок віком від 20 до 25 та від 40 до 45 років та їх суб'єктивному благополуччі робимо наступні висновки. Жінки віком від 20 до 25 років мають вищий рівень самоактуалізації за критеріями вміння жити сьогоднішнім, змогою приймати себе та інших, тобто бути терпимими, вміння встановлювати тісні дружельобні відносини. Тобто, ми припускаємо, що саме ці чинники є найбільш змінюваними з віком. Тому жінкам варто шукати шляхи підвищення з кожним роком прийняття власних недоліків, проявляти толерантність до оточуючих, та бути дружельобними.

Встановили відсутність статистично-значимих вікових відмінностей у психологічному благополуччі жінок віком від 20 до 45 років. Таким чином, припускаємо, що жінки як молоді, так і старші, не залежно від віку, можуть відчувати себе щасливим та задоволеними. Хоча загальний рівень суб'єктивного благополуччя представниць жіночої статі до 25 років дещо вищий, ніж у старших жінок.

Уявлення про образ майбутнього, задоволеність сьогоденням і минулим, терпиме ставлення до інших, незалежність, прийняття себе, інтернальність та наявність мети у житті, наявність мети у майбутньому є показниками душевного комфорту. В той же час, вони є одними із найважливіших компонентів особистісної зрілості. Тому, жінкам, у першу чергу, варто знати свої позитивні якості та розвивати їх, мати мету у житті, займатися саморозвитком, розвивати креативність у власній діяльності, вміти не надто домінувати у відносинах.

З метою розкриття особистісних ресурсів досліджуваних та актуалізації їх особистісної зрілості, був проведений соціально-психологічний тренінг “Актуалізація особистісної зрілості жінки”. Метою соціально-психологічного тренінгу було розкриття особистісних ресурсів жінки, розвиток відповідальності, сприяння усвідомленню особистісної мотивації, розвиток навичок конструктивного вирішення кризових ситуацій, мотивації на успіх та здатності до цілевизначення, професійна самоідентифікація, формування здібності до конструктивного подолання кризи, а також розширення особистісного самоусвідомлення та підвищення комунікативної компетентності. Тренінг складався з 6 занять (по 4 години) і проводився з експериментальними групами по 1 заняттю на тиждень.

В основній частині нами були використані вправи, спрямовані на самопізнання, актуалізацію внутрішніх ресурсів, пропрацювання особистісних цілей, визначення власних меж і прав, цілепокладання, пропрацювання своєї соціальної і професійної ролі. Узагальнюючи результати, можна зробити висновок про значний позитивний вплив корекційної програми на рівень особистісної зрілості жінок як старшого, так і молодшого віку.

Отже, жінкам, особливо у віці після 40 років, важливо прагнути до самовдосконалення, виробляти у себе багатосторонній підхід до вирішення ситуації. Вміння бути креативною допомагає швидше, ефективніше вирішувати проблеми, економлячи особистісні ресурси і зберігаючи психологічне здоров'я. Таким чином, підвищуючи свою здатність до креативного мислення і поведінки, ми підвищуємо свій рівень психологічного благополуччя, роблячи життя більш цікавим, різноманітним, наповненим сенсом.

Певна частина опитуваних показують низькі результати загального рівня саморозвитку саме через велику вимогливість до себе та життя в цілому, що заважає відчувати себе щасливою. Варто зрозуміти й усвідомити, що потрібно мати адекватні, а не завищені вимоги до себе, вчитися цінувати те, що мають. Варто більше згадувати власні досягнення, перемоги, достоїнства і цінувати себе саме за це.

Оскільки показники суб'єктивного благополуччя більшою мірою залежать від емоційних факторів, ніж від когнітивних, то жінкам важливо завжди вміти контролювати і керувати власними емоціями, реакціями на ті чи інші події. Важливо вміти формувати власну ціннісну систему як фундамент своєї особистості на основі загальних у даній культурі принципів, але які є комфортними саме для цієї особи. Адже сформована ціннісна система є важливим показником особистісної зрілості жінки. І їй важливо над цим працювати, так як під час виникнення проблем, негараздів, саме особисті принципи і стандарти допомагають мати ресурси для вирішення проблем.